

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента на дисертацію

Ольги Ігорівни Стрілецької

КОНЦЕПТ ІНДИВІДУАЛЬНОГО КОМПОЗИТОРСЬКОГО СТИЛЮ ТА ЙОГО ПРОЕКЦІЯ НА ТВОРЧІСТЬ ІНШИХ МИТЦІВ

(на прикладі фортепіанної творчості Кароля Шимановського)

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»

Дисертаційне дослідження Ольги Стрілецької присвячене одній з фундаментальних проблем, яка розглядається у музикознавстві у широкому спектрі різних напрямків: концепту індивідуального композиторського стилю. Йдеться про складний, контекстуально багатосаровий феномен, для розкриття якого, як слушно зазначає дисертантка, необхідне «виявлення особистих і суспільно-історичних імпульсів виникнення задуму твору, мотивації його художнього вираження, пошуку адекватної системи музично-виразових засобів, протікання процесу написання, причини виникнення і шлях здійснення творчих задумів композитора» с. 8. І все цей складний онтологічний і феноменологічний контекст, що досліджується у міждисциплінарному полі, необхідний для усвідомлення і характеристики особистісно-творчих передумов формування концепту індивідуального композиторського стилю Кароля Шимановського – однієї з чільних постатей польської музичної культури на зламі століть. Дисертантка слушно підкреслює великий його вплив на плеяду польських композиторів, виділяючи творчість Ґражини Бацевич, Романа Мацеєвського, Пьотра Перковського, Артура Малявського, Тадеуша Шеліговського, в українській музиці спостерігає вплив Шимановського на творчість Бориса Лятошинського, Антіна Рудницького та Ігора Белзи. На жаль, можемо констатувати відсутність системного вивчення міжнародних взаємовпливів у царині музичної культури, які б враховували регіональну специфіку у широкому історико-політичному і суспільно-культурному контексті.

Тому беззаперечною є **актуальність дослідження**, яке розглядає роль «особистісного компоненту у формуванні національних шкіл і його здатності утворювати «ланцюгову реакцію» в синхронному і діахронному вимірі» с. 20

Що важливо – дослідження актуалізує компаративне вивчення міжнаціональних взаємовпливів, особливо українсько-польських, які засвідчують спільність музично-мистецьких процесів у європейському вимірі.

Дисертаційне дослідження складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Всі структурні частини дослідження завершуються обґрунтованими висновками, відзначаються логічним викладом та аргументованістю доведення.

У Розділ I **Категорія концепту композиторського стилю і його вияв у фортепіанній творчості Кароля Шимановського** дисертантка здійснює огляд історіографії, присвяченої проблемі концепту у різних наукових дискурсах і переконливо застосовує розроблені підходи до концепту у музичній сфері. Треба відзначити, що теоретичні напрацювання у цьому напрямку закладають ґрунт для подальших системних пошуків у цій ділянці з використанням апробованого методологічного підходу і методів дослідження.

Слушно зазначаючи, що історіографія, присвячена вивченню життєтворчості Шимановського, зокрема в польському музикознавстві достатньо об'ємна, дисертантка послідовно проектує засади концепту індивідуального композиторського стилю на фортепіанну творчість композитора, виокремлюючи сукупності «базових смислів», «впізнавані й ідентифіковані з творчістю даного митця, втілені в його неповторній системі музично-виразових засобів» с. 46.

Проектуючи творчі засади К. Шимановського на фортепіанне мистецтво Польщі наступних мистецьких поколінь дисертантка у **розділі 2** послідовно розглядає найбільш прикметні фортепіанні жанри, зокрема, малі цикли мініатюр для фортепіано, середні концертні форми та сонатні цикли, у творчості польських композиторів, акцентуючи увагу на тому, які «базові смисли» творчості Шимановського проявляються у музиці його наступників. Окремої

уваги заслуговує, на думку дисертантки, жанр мазурки, який має виняткове значення не лише у польській музичній культурі, але й загальноєвропейському музичному мистецтві. Відзначимо розкриття творчого профілю маловідомих в українському музикознавстві композиторів, які, однак, є репрезентантами музичної культури Галичини, зокрема Т. Шеліговський. У ході аналітичного музикознавчого аналізу обраних творів дисертантка прослідковує сфери впливу стилістики Шимановського і прояви індивідуальної її адаптації.

Третій розділ присвячено впливам індивідуального стилю К. Шимановського на українських композиторів – Б. Лятошинського, І. Белзи і А. Рудницького. Відзначаючи ретельний і об'ємний масив здійсненого музично-стилістичного аналізу обраних творів композиторів, зазначимо, що деяке застереження викликає часто досить прямолінійно пропонована «лінійна концепція» впливу індивідуального стилю Шимановського на творчість згаданих композиторів.

Важливим в осмисленні впливу індивідуального стилю Шимановського на регіональне музично-мистецьке середовище Східної Галичини є **останній підрозділ** дисертаційного дослідження. Зазначаючи, що цей аспект достатньо широко висвітлений у науковій літературі, дисертантка слушно зауважує, що «фактичний та аналітичний матеріал даних публікацій вартує узагальнити та структурувати, виокремивши вагомість мистецької харизми самого композитора та його творів у динаміці змін культурного життя Львова в окреслений період» с. 217. Хочеться відзначити цілком слушний перелік сегментів львівського музичного життя, у яких найбільш виразно простежується присутність К. Шимановського, однак, як зазначає сама дисертантка, рамки дослідження, на жаль, не дозволили їй системно розкрити кожен з них. Зокрема, йдеться про роль А. Хибінського - палкого прихильника творчості композиторів «Молодої Польщі» - в пропагуванні творчості К. Шимановського у своїх наукових дослідженнях, працях своїх вихованців – С. Лобачевської, Й. Хомінського, З. Лісси та численних рецензіях у періодиці. Творчість Шимановського Хибінський вважав найвагомим внеском польської музики того часу: «Після

Шимановського найбільший з наших сучасних композиторів не сягає йому до колін».

Широке проблемне поле дисертаційного дослідження викликає ряд запитань і побажань.

1. Як зазначає дисертантка, категорія концепту в музиці не вивчається так широко, як у літературі, проте згадує ряд досліджень, які «присвячено індивідуальному концепту стилю митця, вивчення якого бачиться як дієвий механізм пізнання глибинної суті тієї картини світу, яку автор прагнув переказати як в одиничній версії – конкретному творі, так і в сукупності артефактів, створених ним» с. 43. Яким особистостям присвячені ці дослідження, і як в них представлена проблема концепту індивідуального стилю?

2. Не зовсім переконливими, на наш погляд, є твердження про вплив Шимановського на формування творчого світогляду Лятошинського, зокрема дисертантка на с. 164 пише: «у «Відображеннях» яскраво зреалізована лінія К. Шимановський – Б. Лятошинський, яка є способом сприйняття концепту стилю попередника його «ідеальними Над-адресатами» с. 164. Аналізуючи обрані твори, дисертантка віднаходить втілення «базових смислів» Шимановського на рівні жанру, композиції, поетики музичного мовлення, однак чи не можемо ми стверджувати, що паралелі у творчих пошуках обох композиторів свідчать про адаптацію ними загальних тенденцій європейського модерного простору, індивідуально засвоєних і трансформованих згідно особистісних естетичних запитів, які були їм обом співзвучні?

Однак зауваження носять виключно уточнюючий характер і в цілому констатуємо, що дисертаційне дослідження концептуально цілісне, завершене і оригінальне, відзначається послідовним і логічним викладом, має чітко сформульовану мету, завдання, вирішення яких обґрунтовано розкрито у Висновках. Слід відзначити і важливі Додатки з музичними творами, які ілюструють об'ємну музично-аналітичну працю дисертантки, проведену на високому професійному рівні. Зміст анотацій і публікації віддзеркалюють основні положення дисертації.

Отже, дисертаційне дослідження Ольги Ігорівни Стрілецької, представлене до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво, відповідає вимогам, що висуваються до робіт цього рівня відповідно нормативних документів (Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року, № 44, та ін.), а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за вказаною спеціальністю.

Офіційний рецензент - доктор мистецтвознавства,
професор, зав. кафедри музичної медієвістики
та україністики Львівської національної музичної академії
імені М. Лисенка

У. Б. Граб